

Old Testament Readings for the Feast Meeting of the Lord: A Hermeneutical Key for the Old Testament's Exegesis in the Orthodox Church

Stefka Kancheva

“St Cyril and St. Methodius” University of Veliko Turnovo, Bulgaria

Abstract: *The paper traces the main accents in the worship of the feast Meeting of the Lord towards the exegesis of the Old Testament and consider it as the "hermeneutical key" for understanding, accepting, and interpreting the Old Testament in the Orthodox Church. The Lawgiver who obeys the Law, the sacrifice's theme and the antithesis light/darkness are the main ideas in the worship and its exegesis of the Scripture.*

Keywords: *Lowgiver; Low; Light; Darkness.*

Старозаветните четива за Сретение Господне: Херменевтичен ключ за екзегезата на Стария Завет в Православната църква

Стефка Кънчева

*Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“, Православен
богословски факултет, Велико Търново, България*

Резюме: *Статията представя основните акценти в богослужението за празника Сретение Господне по отношение на екзегезата на Стария Завет и ги разглежда като „херменевтичен ключ“ за разбирането, приемането и тълкуването на Стария Завет в богослужението на Православната църква. Законодателят, Който се подчини на закона, темата за жертвата и антитезата светлина/тъмнина са основните идеи в богослужението и неговата екзегеза на Писанието.*

Ключови думи: *Законодател; закон; светлина; тъмнина.*

Свещеното Писание е основа на Православното богослужение. Писанието се чете, пее се, образи и идеи от Писанието съставят основата на молитвата и химнографията. По думите на Demetrios Constantelos, Православната Църква е Църква на Писанието *par excellance* (Constantelos, 1966). Смесът на Писанието се разкрива чрез богослужението.

Господ Иисус Христос не е оставил на своите последователи и повярвалите в Него установен корпус от учения, а опит, който променя техния живот (Bradshaw, 2010). Този опит продължава да се предава в Църквата чрез Светия Дух. Там е мястото, където опитът оживява и се осъществява екзегеза

на Писанието, оживотворявано при всяко четене в храма и превръщащо се в опит на християните от поколенията.

Започвайки богослужението за празник със старозаветните четива по време на вечернята (паримии), Църквата „снима покривалото” (вж. II Кор. 3:14–16) и показва Стария Завет като „възпитател (*παιδαγωγός*) в Христа” (Гал. 3:24). А както отбелязва свещ. Марко Скарпа „...именно богослуженият контекст е способен да разкрие в пълнота значението на библейските текстове. В него текстът е защитен от произволни тълкувания” (Scarpa, 2007).

Споровете относно методите на тълкуване, особено в областта на старозаветната библеистика, често водят до противопоставяне на литургията и Священото Писание, тайнството със словото (Stoyanov, 2014). Тълкуването в Църквата/Преданието остава в периферията на изследванията или въобще отсъства. Остава заявена, но рядко осъществена методология. По този начин се отнема част от Писанието, а именно Писанието като Откровение, което се разкрива в литургичния контекст.

Четиридесет дни след Рождество Христово Православната църква чества празника Сретение Господне¹. Както повествува литургичното евангелие (Лука 2:22-40), според наредбата на закона, на 40-ия ден след раждането, св. Богородица и св. Иосиф Обручник отиват в Иерусалимския храм, за да принесат предписаната жертва за очистване. Посрещнати са от праведния старец Симеон, на когото е „предсказано от Духа Светаго, че няма да види смърт, докато не види Христа Господен” (Лука 2:26), „престарелите Симеонови ръце приемат Твореца на всичко и Господа на славата” (St. Clement of Ohrid, 1970). Така се осъществява срещата на двата Завета, срещата на закона и благодатта.

Сретение е Господски празник, който - както отбелязва проф. Благой Чифлянов - е „паралелен на празника Възнесение Господне, затова е поставен на четиридесетия ден след Рождество Христово. Ако на Възнесение се отбелязва възлизането на Христа в Светая светих на небесата, на Сретение Господне се чества влизането на Христа в храма – земното небе...” (Chiflyanov, 1996). Въпреки това, по своето богослужебно съдържание, празникът е близък до богородичните празници и в древност се е разглеждал като празник, посветен на Божията Майка, за какъвто се смята и до

¹ Не е известен поводът, по който е обещано на св. Симеон, че няма да види смърт.

Съществува предание, че св. Симеон е бил образован човек и е принадлежал към числото на 70-те тълковници, преводачи на Septuaginta. Когато стигнал до пророчеството на Исаия, че Девицата ще зачене и ще роди син (Ис. 7:14), той поискал да поправи „Девица” и тогава му се явил Ангел Господен, който му казал, че няма да вкуси смърт, докато не види изпълнено това пророчество. При срещата си със Спасителя, Симеон трябва да е бил на около 300 г. и е доведен от Св. Дух в храма, за да види с очите си обещаното. Това предание води началото си от X в. от мелкитския патриарх на Александрия Евтихий (Eutychiei Annales, Epistolai - Migne.PG 111, col.974). Според друго предание, св. Симеон бил син на Хилел и баща на Гамалиил, учителят на апостол Павел.

днес в западната богослужерна традиция, където е наречен „Очистване на Дева Мария“² (Auxentius, archim. 2012).

Празникът Сретение Господне дава „херменевтичния ключ“ за разбирането, възприемането и тълкуването на Стария Завет в Църквата. Смиълът на Стария Завет се открива в ново тайнство, което от своя страна явява вплътената Истина на Евангелието като икона на бъдещото Царство (Tutekov, 2014). В контекста на богослужението на празника се открива „вътрешната икономия на библейското Откровение“, която е залог и критерий за правилното тълкуване на библейския текст в перспективата на христологията (Tutekov, 2014). В богослужението са заложили основните „методологични точки“, чрез които се тълкува Стария Завет, паралели на които можем да открием и в богослужението за Пасха и Рождество Христово.

Първата паримия в навечерието на Сретение Господне е подбор от стихове от книгите Изход, Левит и Второзаконие (Исх. 12:51; 13:1–3, 10–12, 14–16; 22:28; Лев. 12:2–4, 6, 8; Второз. 8:16–17) и разказва за установяването на откупването на всяко първородно, което разтваря утроба, в спомен на избавянето на първородните в Египет. Тази наредба е цитирана и от евангелист Лука в повествуването му (Лука 2:23 – цитира Исх.13:2,12; Лука 2:24 – Лев.12:6,8).

Втората паримия е Ис. 6:1-12 – видението на Бога, стоящ на престол и призоваването на Исаия към пророческо служение. Поставен в контекста на празника и на богослужението на Църквата като цяло, текстът се тълкува като предобраз на Боговъплъщението.

Третата паримия представлява стихове от Ис.19 (Ис. 19:1, 3-5, 12, 16, 19-21), които извадени от контекста на богослужението, трудно биха могли да се свържат с празнуването събитие. Светоотеческите съчинения и химнографията обаче ясно показват типологичното тълкуване на перикопа. В химнографията за празника, а и извън него, лекият облак се тълкува като изобразяващ св. Богородица – „...*Девата е светъл Облак, носещ на ръце Сина, роден преди утринната звезда*“ (стиховни стихирни на Сретение Господне, гл. 7, преп. Козма Маюмски).

„Законодателят, Който се подчини на Закона“ е първия акцент, който се откроява в „херменевтичните принципи“, заложили в празника Сретение Господне. Господ трябва да извърши всичко според Моисеевия закон, за да може в Него законът да се изпълни във всички негови детайли и това изпълнение ще бъде дадено на всички, които Го приемат (Норко, 1984).

² Лазар Миркович отнася празника към богородичните празници, тъй като когато празникът се падне в неделя, службата си остава възкресна и не се заменя със службата на Сретение Господне, както става в случаите на Господските празници (Mirkovich, 1961). Сретение Господне започва първо да се празнува в Иерусалим, през последните десетилетия на 4 в., споменава се в спомените на Етерия, която го нарича „четиридесетия ден на Богоявление“ (Mirkovich, 1961). Празникът е въведен в Константинопол от император Юстиниан Велики, който разпорежда честването му да става на 2 февруари (Chiflyanov, 1996).

Този, който в древност даде закона на Моисей, Сам се подчинява на заповедите на закона, ставайки в пълнота подобен на хората, „...*Този, Който в древност даде на Моисей закона на Синай, Сам Се подчинява на заповедта на закона, ставайки по милосърдието Си заради нас подобен нам*” (самогласна стихира на литията, от преп. Йоан Дамаскин)³. Чрез неизказаното Си слизане, Този Който дава на Моисей закона, завършва със Себе Си закона и дава обновление на хората (St. Clement of Ohrid, 1970), изпълнява се и пророчеството на Малахия „*внезапно ще дойде в храма Си Господ, Когото вие търсите*” (Мал. 3:1). Този Който е по-високо от херувимите и серафимите, смирява Себе Си и е носен от ръцете на св. Богородица и стареца Симеон. Тази реалност и чудо на Боговъплъщението прониква целия празник (Baggley, 2000).

Бог навежда небесата и слиза, както пише св. Йоан Дамаскин, „*понижава неузнаваемо неунизимата Си висота, слиза при слугите Си с неизказано и непостижимо снизхождение – защото това и означава снизхождение. Бидейки свършен Бог, Той става свършен човек – и се извършва най-новото, единственото ново нещо под слънцето (Екл.1:10) – в което се разкрива безпределното Божие могъщество*” (St. John of Damascus, 2008).

Детайли от евангелския разказ и паримиите са взети от химнографите и се използват, за да бъдат изразени чрез тях богословски размисли. Особено показателен пример е *Слава и ныне*, гл.8, творение на преп. Андрей Критски, където в едно е съчетано боговъплъщението на Законодателя, смирението Му в старческите ръце, типологично тълкуване на жертвата – гургулиците като Църквата и езическите народи, а двата гълъба – като Стария и Новия Завет: „*Този, Когото носят херувимите и възпяват серафимите, днес Се принася в божественото светилище според закона и сяда като на престол в старческите ръце и приема дарове от Йосиф, както подобава на Бог: двете гургулици – като непорочната Църква и новоизбрания народ от езичниците, а двата гълъба – като Основател на Стария и Новия Завет. Симеон пък, приемайки изпълнението на обещаното му, благославя Девата...*” (*Слава и ныне* на стиховните стихирни, гл.8, от преп. Андрей Критски).

В същото време ясно се очертава и темата за „парадокса” на Боговъплъщението: Законодателят става предмет на закона в Своя кеносис. В химнографията се изяснява и значението на старозаветния закон в Божия промисъл за подготовката на човечеството за Боговъплъщението и неговото изпълнение и завършек в лицето на Христос. Всичко това става още по-ясно, ако се осмисли във връзка с апостола на празника (Евр. 7:7-17), където апостол Павел тълкува предобразно Мелхиседек⁴ спрямо Христос „*И още по-явно става това, когато подобно на Мелхиседека се въздига друг Свещеник,*

³ Преводите на богослужебните текстове на съвременен български език са по изданието: Празничен миней. Манастир Свв. Апостоли Петър и Павел край село Одраница, 2017.

⁴ вж. Бит. 14:17-20.

Който не по закона на плътска заповед е станал такъв, а по силата на безкраен живот. Защото свидетелствува се: „Ти си свещеник навеки по чина Мелхиседеков“ (Евр. 7:15-17), а „промени ли се свещенството, става нужда да се промени и законът“ (Евр. 7:12).

Храмът, мястото на изпълнението на Закона, става място на среща със Законодателя, а старозаветното богослужение и закона са възпитатели в Христа (Гал.3:24), „сянката на бъдещите блага, а не самия образ на нещата“ (Евр.10:1).

Света Богородица принася две гургулицы, жертвата изисквана от закона в случай, че не може да се принесе едногодишно агне. Липсата на агне не е само заради бедността на светата Дева и св. Иосиф Обручник. Сам Агнецът Божий се принася в храма, Той е едновременно и жертва и свещеник, но не от Аароновото свещенство, а както казва апостола на празника „свещеник по чина Мелхиседеков“ (Евр. 7:11,15, 17), т.е. непринадлежащ към законового изискване за свещенство. Както отбелязва апостол Павел „Който не по закона на плътска заповед е станал такъв, а по силата на безкраен живот“ (Евр. 7:16). Химнографията за празника изразява идеята за Младенеца –жертвен принос, като нарича приемащия го – свещеник (вж. самогласни стихирни на литията, стиховни стихирни, гл. 7 от преп. Козма Маюмски).

Идеята за жертвата е изразена и в иконата на празника, където централно място заема храмът и жертвеникът с киворий. Почти във всички образци ръцете на праведния Симеон са покрити – свидетелство за докосване до светиня (Baggley, 2000). В някои икони идеята за Агнеца и жертвата е изразена чрез изписването на праведния Симеон в първосвещенически одежди, макар че няма свидетелства той да е бил от свещенически род, но виждаме, че определянето му като свещеник е неколкократно застъпено в богослужението.

Още тук, в края на Рождественския цикъл, се задава и показва предназначението на Младенеца. Темата за жертвата и „парадокса на Боговъплъщението“ достига апогей в богослужението през последните дни на Великата седмица и Пасха⁵.

Темата за жертвата може да се проследи косвено и в последната паримия – въгленът, донесен от серафима, е взет от разпаления жертвеник, чрез него се очиства и освещава устата на пророка. Поставен в контекста на богослужението, този перикоп от книгата на Исаия се свързва и със спасителната жертва на Христа, която очиства и опрощава греховете.

Другия акцент, който ясно се откроява в богослужението за празника е антитезата мрак/светлина.

⁵ вж. ирмос на III песен на канона за Велики четвъртък.

В богослужението за Сретение Господне прави впечатление неколкочкратното споменаване на получаването на закона в мрак и съзерцаването на Бога от Моисей в мрака: *„Днес Симеон приема в обятията си Господа на Славата, Когото Моисей преди съзерцаваше в мрака и Който му даде скрижалите на планината Синай...”* (самогласна стихира на литията на патриарх Герман), *„Приеми Симеоне, Законодателя, Когото Моисей прозря в мрака на Синай, и Който стана Младенец и се подчини на закона...”* (стихири на „Господи възвах“, гл.1).

Първоизточник на тази тема е Синайската теофания при получаването на закона (Изх.20:21, вж. Второз.5:22). Божественият мрак се споменава и в Псалтира *„Облак и мрак е около Него; правда и съд е основа на престола Му”* (Пс.96:2). В съчинението си *„За живота на Моисей”* св. Григорий Нисийски обяснява божествения мрак при Синайската теофания, като го противопоставя или по-точно го поставя във връзка и градация с теофанията при горящия, но неизгарящ храст (St. Gregory of Nyssa, 1861). Свети Йоан Дамаскин в *„Точно изложение на православната вяра”* обяснява: *„Така например, като говорим за Бога, употребяваме думата мрак, като разбираме не мрак, а това, което не е светлина и превъзхожда всяка светлина; или употребяваме думата светлина, като имаме предвид онова, което не е мрак”* (St. John of Damascus, 2008) *„Има и такива имена, които, макар да се приписват на Бога като нещо положително, имат смисъл на превъзходно отрицание; такова име е мрак - не че Бог е мрак, а защото Той не е светлина, а е по-висш от светлината”* (St. John of Damascus, 2008). Тъмнината е начинът за общение между Бога и Моисей. Бог е непостижим за човека, човек не би останал жив, ако види Бога (Изх.33:20), за да може да има непосредствено общение между Бога и Моисей, Той се открива в тъмнината или по-скоро в *„ὕπερλαμπρος γνόφος”* (пресветъл мрак), превъзхождащ човешката способност за възприятие. В тъмнина Моисей получава закона, който е възпитател в Христа. Тъмнината подготвя за среща със Светлината (Иоан 8:12).

Индиректно светлината присъства и в паримията от книгата на пророк Исаия (Ис. 6:1-12) – Христос като *„въплътения огън”*. *„Боговъдъхновеното писание – пише св. Кирил Александрийски – обичайно уподобява божественото естество на огън. Така Бог се явил на Израил на планината Хорив или Синай в деня на събранието. Така и на блажения Моисей, пасящ стадото в пустинята, Той се явил в известното време във вид на огън в къпината и говорил с него. Както въгленът по природа е дърво, но всецяло изпълнено с огън и има неговата сила и действие, така, мисля, чрез образа можем да разбираме по справедливост и сам Господ наш Иисус Христос, защото Словото стана плът и се всели между нас (Иоан 1:14).”* (Cyril of Alexandria, 1887). Свети Йоан Дамаскин отнася въглена към въплътилия се Бог и към двете природи на Христа *„И още, казваме, например, че двете природи в горящия въглен - природата на огъня и природата на дървото - от една*

страна, са съединени, а от друга, са разделени, защото природата на огъня е една, а природата на дървото - друга. При това ги съединява и разделя друг принцип, а не броят им. Затова, както трите ипостаси на Божеството, макар да са съединени помежду си, не могат да бъдат наречени една ипостас, без да се допусне сливане и да се премахне различието между ипостасите, така и двете природи в Христа, съединени ипостасно помежду си, не могат да бъдат наречени една природа - за да не се допусне унищожаване, сливане и несъществуване в действителността на тяхното различие” (St. John of Damascus, 2008).

Типологичното тълкуване се открива ясно: предобразът - серафимът, който донася с клещи горящия въглен от жертвеника и очиства пророка, приготвяйки го за служението му, и образът – св. Богородица, която носи на ръцете си възплътения Огън, подготвяйки праведния Симеон за неговото отпускане и заминаване да провъзгласи на Адам и Ева добрата вест за възплъщението и тайнството на благодатта (Baggley, 2000). Както серафимът носи очистващия въглен с клещи, така и Богородица подава с ръце Незялзващата Светлина и Владиката на света: *„Очиства се Исаия, приемайки въглена от серафима – рече старецът на Богомайка – а ти ме просвещаваш, падавайки ми с ръце, като клещи, Носения от Тебе, Незялзващата Светлина и Владиката на света“* (V песен на канона на празника).

Устата на пророк Исаия са докоснати с въглен от серафима и той е очистен от беззаконието и греховете и става вдъхновен пророк на Бога. Св. Йоан Дамаскин сравнява въглена с хляба на общението *„И като устремим очи, уста и чело, да се причастим с божествения въглен, та огънят на намиращата се в нас любов, възпламенен от този въглен, да изгори греховете ни и да освети сърцата ни, и причастявайки се с Божествения огън да се възпламеним и обожествим.“* (St. John of Damascus, 2008). Както въглена, видян от Исаия, не е обикновено дърво, а дърво, съединено с огън, така и *„хлябът на общението не е обикновен хляб, а е съединен с Божеството (хляб), а тялото, съединено с Божеството не е една природа; но едната е природата на тялото, а другата – природата на съединеното с нея Божество; така че едната и другата заедно не са една природа, а две“* (St. John of Damascus, 2008). Тълкуването на въглена, като предизобразяващ възплъщението на Бога, Неговата Жертва и божественото причастие се простира и извън службата за Сретение Господне. След причастяването на клира, свещеникът произнася: *„Ето, това се докосна до устата ти – и твоето беззаконие се отне от тебе, грехът ти се очисти“* (Ис.6:7).

И тук, при антитезата мрак/светлина, отново имаме паралел с Рождество Христово и Пасха. Един от акцентите в службата за Рождество Христово е светлината – просветлението, което настъпва в света с идването на истинската Светлина. В една от стихирите на „Господи въззвах“ се пее: *„...Твоето*

пришествие запали светлина за нас, Христe Боже. Светлина от Светлина, Сияние на Отца, Ти просвети цялото творение...”.

В богослужението за Пасха също се открива антитезата мрак/светлина. Часът на смъртта на Христос е часът на тъмнината. И тримата евангелисти (Матей, Марк и Лука) отбелязват тъмнината, появила се в момента на Неговата смърт „...А на шестия час настана тъмнина по цялата земя до деветия час“ (Марк 15:33, Мат. 27:45, Лука 23:44). Цялата земя, превзета от тъмнина е вероятно Иудея, „която символично може да изобразява цялото творение“. Това е постоянна тема в службата на Велики петък (Kesich, 1982).

В заключение, използвайки думите на Robert Taft, може да се каже, че Новият Завет „персонализира“ цялата спасителна история – всичко от спасителната история става ясно в личността на възплътения Христос. Той е Божието вечно Слово (Иоан 1:1,14), Негово ново творение (1 Кол. 5:17; Гал. 6:15; Рим. 8:19 и сл., Откр. 21-22), новият Адам (1 Кор 15:45, Рим. 5:14), новата Пасха и пасхално агне (1 Кор. 5:7, Йоан 1:29,36;19:36; 1 Петр. 1:19), Новият Завет (Мат 26:28; Марк 14:24, Лука 22:20, Евр. 8-13), новото обрязване (Кол. 2:11-12), небесната манна (Иоан 6:30-58, Откр. 2:17), Божият храм (Иоан 2:19-27), новата жертва и свещеник (Ефес. 5:2, Евр. 2:17-3:2; 4:14-10:14), изпълнението на съботната почивка (Кол. 2:16-17, Мат. 11:28-12:8, Евр. 3:7-4:11) и месианската епоха, която трябва да дойде (Лука 4:16-21, Деян.2:14-36). Свещената история никога не е завършена! (Taft, 2000).

References / Литература

- Auxentius, archim.** (2012). Eorthology (history of Orthodox holidays and fasts). (in Bulgarian). IMN-Plovdiv, Plovdiv, Bulgaria, 464 p. / [Авксентий 2012: Авксентий, архим. 2012. Еортология (история на православните празници и пости). Изд. ИМН-Пловдив, Пловдив, 464 стр.]
- Baggley, J.** (2000). Festival Icons for the Christian Year. SVS Press, New York, 180 pages.
- Bradshaw, P.** (2010). Early Christian Worship: A Basic Introduction to Ideas and Practice. Collegeville, Minesota: Liturgical Press, 112 pages.
- Constantelos, D.** (1966). The holy scriptures in Greek Orthodox worship - in: Greek Orthodox Theological Review, vol.XII, No.1, Summer 1966. Brookline, Massachusetts, 83 pages.
- Нопко, Т.** (1984). The Winter Pascha: Readings for the Christmas-Epiphany Season. New York: SVS Press, 184 pages.
- Kesich, V.** (1982). The First Day of the New Creation: Resurrection and Christian Faith. St. Vladimir's Seminary Press, New York, 206 pages.
- Rouwhorst, G.** (2013). The Bible in liturgy. (J. S. ed. by James Carleton Paget, Ред.) – in: The New Cambridge History of the Bible: from the Beginnings to 600, pp. 822-842.

- Taft, R.** (2000). The Liturgical Year. – in: *Between Memory and Hope: Readings on the Liturgical Year*, ed. Maxwell E. Johnson. The Liturgical Press, Collegeville, Minnesota, pp. 3-23.
- Cyril of Alexandria** (1887). Interpretation of the prophet Isaiah. Book one. Moscow, Russia (in Russian) / [св. Кирил Александрийски 1887: Кирилл Александрийский. 1887. Толкование на пророка Исаию. Книга первая. М., 1887, с.189-190].
- St. John of Damascus** (2008). Exact statement of the Orthodox faith. Holy Mountain (Mount Athos), (in Bulgarian), 172 pages. / [св. Йоан Дамаскин 2008: св. Йоан Дамаскин. 2008. Точно изложение на Православната вяра. Света Гора (Атон), 172 стр.]
- Mirkovich, L.** (1961). Heorthology or historical development and worship of the Orthodox Church of the Eastern Church. Belgrade (in Serbian). / [Мирковић, Л. 1961: Мирковић, Л. 1961. Хеортологја или историјски развитак и богослужење празника православне източне цркве. Београд.]
- St. Gregory of Nyssa** (1861). On the life of Moses the Legislator. – in: *Writings of st. Gregory of Nyssa. Part one*. Moscow (in Russian). / [св. Григорий Нисийски 1861: св. Григорий Нисийски. 1861. О жизни Моисея Законодателя. // Творения святого Григория Ниссакого. Часть первая. М., 1861, с. 233.]
- St. Clement of Ohrid** (1970). Teaching of the Meeting of the Lord. – in: *Words and Teachings*, archim. Atanasii Bonchev, transl. Sofia: Synodal Publishing House (in Bulgarian). / [Св. Климент Охридски 1970: Св. Климент Охридски. 1970. Поучение на Сретение Господне. Слова и поучения, архим. Атанасий Бончев, Прев.) София: Синадално издателство]
- Scarpa, Marco** (2007). Biblical texts in Homily “On the All-Honorable Dormition of our All-Pure Lady Theotokos and ever-virgin Mary” of St. Gregory Palamas. Moscow Orthodox Theological Academy, Moscow. Retrieved from www.bible-mda.ru (in Russian). / [Скарпа, М. 2007: Скарпа, М. 2007. Библиеские тексты в омилии „На Всечестное Успение всепречистыя Владычицы нашея Богородицы и приснодевы Марии” святого Григория Паламы. Московская православная духовная академия, Москва. Изтеглено на 6 9 2018 г. от www.bible-mda.ru]
- Stoyanov, E.** (2014). The word of God and the Church – in: *Collection in honor of the 80th anniversary of Prof. Protopresbyter. Dr. Nikolai Shivarov*. Veliko Tarnovo: University Press "St. St. Cyril and Methodius", pp. 21-29 (in Bulgarian). / [Стоянов, Е. 2014: Стоянов, Е. 2014. Божието слово и Църквата. Сборник в чест на 80-годишнината на проф. протопр. д-р Николай Шиваров. Велико Търново: УИ "Св. св. Кирил и Методий", с.21-29]
- Tutekov, S.** (2014). For the prudent study of the Holy Scriptures (aspects of the theological hermeneutics of St. Maximus the Confessor). – in: *Collection in honor of the 80th anniversary of Prof. Archpriest. Dr. Nikolai Shivarov*. Veliko Tarnovo: University Press "St. St. Cyril and Methodius", pp.103-122 (in Bulgarian) / [Тутеков, С. 2014: Тутеков, С. 2014. За благоразумното изучаване на Свещеното Писание (аспекти на богословската херменевтика на св. Максим Исповедник). – в: Сборник в чест на 80-годишнината на проф. протопр. д-р Николай Шиваров. Велико Търново: УИ "Св. св. Кирил и Методий", с.103-122].

Chiflyanov, B. (1996). *Liturgy*. Sofia: University Press "St. Clement of Ohrid" (in Bulgarian). / [Чифлянов, Б. 1996: Чифлянов, Б. 1996. Литургика. София: УИ "Св. Климент Охридски"].

Стефка Кънчева

Православен богословски факултет, Великотърновски университет
„Св. св. Кирил и Методий“, Велико Търново, България

s_kancheva@ts.uni-vt.bg

AUTHOR'S DATA WERE PUBLISHED ACCORDING GDPR RULES AND
PUBLICATION ETHICS OF THE JOURNAL (<http://www.math.bas.bg/vt/kin/>)

Received: *14 April 2021*

Accepted: *26 June 2021*

Published: *07 December 2021*

DOI: www.doi.org/10.26615/issn.2367-8038.2021_2_004

KIN Journal, 2021, Volume 07, Issue 2

Science Series Cultural and Historical Heritage: Preservation, Presentation, Digitalization

Научна поредица Културно-историческо наследство: опазване, представяне, дигитализация

Научная серия Культурное и историческое наследие: сохранение, презентация, оцифровка

Editors Съставители

Prof. PhD. Petko St. Petkov

проф. д-р Петко Ст. Петков

Prof. PhD. Galina Bogdanova

проф. д-р Галина Богданова

Copy editors Технически редактори

Assist. prof. PhD. Nikolay Noev

гл. ас. д-р Николай Ноев

Assist. prof. PhD. Kalina Sotirova-Valkova

ас. д-р Калина Сотирова-Вълкова

Paskal Piperkov

Паскал Пиперков

© Editors, Authors of Papers, 2021

© Редколегия, Авторски колектив, 2021

Published by Издание на

Institute of Mathematics and Informatics

Институт по математика и

at the Bulgarian Academy of Sciences,

информатика при Българска академия на

Sofia, Bulgaria

науките, София, България

<http://www.math.bas.bg/vt/kin/>

ISSN: 2367-8038